

Perusopetuksessa liikuntaa opettavan kokema työnsä turvallisuus

Sanna Heikkilä

Tekijä Heikkilä Sanna	
Koulutusohjelma Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma	
Opinnäytetyön otsikko Perusopetuksessa liikuntaa opettavan kokema työnsä turvallisuus	Sivu- ja liitesivumäärä 32 + 2
<p>Opinnäytetyössä selvitetään liikuntaa perusopetuksessa opettavan henkilön kokemaa turvallisuuden tunnetta työnsä suorittamisessa hänen omasta subjektiivisesta näkökulmastaan. Liikunnanopetuksen luonne on muuttunut ajan kuluessa: kokevatko opettajat turvattomuutta, huolta tai pelkoa työssään? Jos kokevat, mitkä seikat vaikuttavat tähän?</p> <p>Tutkimusaineisto kerättiin Survey-tutkimuksella liikuntaa Espoossa ja Nurmijärvellä opettavilta opettajilta. Kyselyssä oli mukana sekä ala- että yläkoulun opettajia eri koulutustaustoilla ja työvuosilla.</p> <p>Tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä, mutta suuntaa antavia. Otos oli suhteellisen pieni. Kysely lähetettiin noin 70:lle liikuntaa opettavalle henkilölle Nurmijärvellä ja Espoossa. Heistä 26 vastasi kyselyyn. Tutkimustulokset eivät ole täysin luotettavia, Nurmijärven ja Espoon edustaessa esimerkiksi maahanmuuttajaoppilaiden (erityisoppilaiden) suhteen ääripäitä. Nurmijärvellä heitä ei ole, Espoossa heitä on paljon. Oletusarvoisesti myös koulujen ja kuntien erilaiset budjetoinnit koululiikuntaan vaikuttavat kysymysten tuloksiin. Tutkimuksen tarkoitus oli kuitenkin kerätä opettajien omia subjektiivisia kokemuksia ja näkemyksiä.</p> <p>Tutkimustulokset osoittavat, että liikunnanopettajat eivät pääsääntöisesti koe turvallisuusasioista juontavaa suurta henkistä kuormitusta. Heillä on takanaan esimiehen tuki ja luottamus. Yhteistyö kollegojen kanssa sujuu. Pääsääntöisesti ryhmäkoot ovat sopivia ja liikuntavälineitä on riittävästi.</p> <p>Opettajat kokevat jonkin verran huolta ja/tai pelkoa oppilaan, ja vähäisemmässä määrin myös huoltajien käytöksestä. Työrauhan häiriintyminen koskettaa jossain määrin lähes kaikkia, mutta opetustavoitteisiin sen ei anneta juurikaan vaikuttaa. Oppitunnit koulun ulkopuolella kuormittavat myös opettajaa. Oikeusturvattomuutta lähes kaikki ovat kokeneet jossain vaiheessa, joskin puolet harvoin. Suurimpana puutteena liikuntaa opettavat kokivat koulutuksen puutteen uhkaavia tilanteita varten. Voidaan siis olettaa, että uhkaavia tilanteita syntyy perusopetuksessa.</p>	
Asiasanat Liikunnanopettaja, liikunnanopetus, liikunnan opetuksen turvallisuus	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Liikunnanopetus peruskoulussa	2
2.1	Liikunnanopetuksen luonne.....	2
2.2	Opetussuunnitelma	3
2.3	Opetussuunnitelmien toteutus	3
2.4	Liikunnanopettajan koulutus	4
2.5	Liikunnanopettajan työssä jaksaminen	5
3	Liikunnanopetukseen vaikuttavia asioita.....	6
3.1	Erytisoppilaat.....	6
3.2	Ryhmäkoot ja häiriökäyttäytyminen	6
3.3	Opetusvälineet ja -tilat.....	7
3.4	Liikunnanopetuksen vastuukysymykset.....	8
3.5	Liikunnanopetuksen turvallisuus.....	9
3.6	Liikunnanopettajan oikeudellinen vastuu	10
4	Työn tavoitteet.....	12
5	Menetelmät	13
5.1	Kohderyhmä.....	13
5.2	Kyselyn teettäminen.....	13
5.3	Kyselyn sisältö	13
6	Tutkimustulokset	15
6.1	Ryhmäkokojen, erityisoppilaiden tai muiden henkilöiden aiheuttama kuormitus liikunnanopettajille	15
6.2	Työympäristön, työskentelyvälineiden ja / tai niihin liittyvien muiden opetusjärjestelyiden aiheuttama henkinen kuormitus.....	16
6.3	Liikunnanopettajan kokema oikeusturvattomuus	21
7	Pohdinta.....	25
8	Lähteet.....	30
	Liitteet.....	32

1 Johdanto

Liikuntatuntien turvallinen läpivienti on yksi suuri osa-alue liikunnanopetuksessa. ”Ulkopuolisesta” asia saattaa tuntua itsestään selvältä — mutta liikuntaa peruskoulussa 12 vuotta opettaneena tiedän turvallisuusnäkökulman aiheuttavan edelleen jatkuvaa päänvaivaa ja pohdintaa, rutiinia tähän asiaan ei ole syntynyt, eikä pidäkään syntyä. Suuret ryhmäkoot, puutteelliset välineet, siirtymät liikuntapaikoille, ohjeistuksen väärin tulkitseminen, oppilaan huolimattomuus ohjeiden noudattamisessa, suomenkielen puutteellinen ymmärtäminen sekä puhtaiden vahinkojen syntyminen saattavat huolettaa opettajaa. Myös yllättäen vaihtuvat olosuhteet ja ympäristötekijät saattavat kuormittaa liikuntaa opettavaa. Kaikkiin asioihin ei voi vaikuttaa.

Liikunnanopettajan työnkuva ja työn haasteellisuus ovat muuttuneet vuosien saatossa. Edellä mainitsemani asiat haastavat opettajaa eri tavalla kuin aiemmin.

Työ on ajankohtainen, sillä ryhmäkokojen ja erityisoppilaiden määrän kasvaessa myös liikunnanopetuksen luonne sekä toisaalta koulujen varallisuus ovat kokeneet muutoksen: liikuntatunteja pidetään suurille ryhmille, väistötiloissa ja muuttuvissa ympäristöissä (jäähallit, uimahallit, maastot, urheilukentät, liikuntasalit ja liikuntakeskukset), peruskoulut painivat jatkuvien säästöjen alla ja huoltajat saattavat haastaa opettajia entistä enemmän. Edellä mainitut asiat eivät voi olla vaikuttamatta työnkuvaan ja työssä jaksamiseen.

Mahdolliseksi ongelmaksi tulosten yleistettävyyden ja luotettavuuden suhteen muodostuu se, että yksittäisen opettajan näkemykseen vaikuttavat kunta ja koulu (varallisuus), jossa henkilö työskentelee, henkilön työvuodet (kokemus + koulutus) sekä henkilön oma persoona. Maahanmuuttajataustaisia nuoria esiintyy myös alueittain epätasapainoisesti. Koulu jakaa omat resurssinsa itsenäisesti, joten varallisuus ja ryhmäkoot ovat muuttuvia tekijöitä kouluittain. Toisaalta kuitenkin se, mikä kuormittaa eniten yksittäistä liikunnanopettajaa ja hänen henkistä jaksamistaan, on viime kädessä aina subjektiivinen yksilöasia.

Tämän työn tarkoitus on selvittää opettajan omaa turvallisuuden tunnetta omilla tunneillaan omien oppilaidensa kanssa. Opinnäytetyössä tutkitaan mm. oppilaiden, huoltajien, työympäristön, liikuntavälineiden, ryhmäkokojen ja kollegojen vaikutusta liikuntaa opettavan työnkuvaan turvallisuuden kokemisen näkökulmasta.

2 Liikunnanopetus peruskoulussa

Peruskouluissa annettavaa opetusta säätelee perusopetuslaki. Päätaavoitteena laki sanoo näin:

”Tavoitteena on taata kaikille, syntyperän, taustan ja varallisuuden rajoittamatta, yhtäläiset mahdollisuudet ja oikeudet sivistykseen, laadukkaaseen maksuttomaan koulutukseen sekä täysivaltaisen kansalaisuuden edellytykset.” (Perusopetuslaki 1998.)

Perusopetuslaki mm. määrittelee oppilaan oikeudet ja velvollisuudet opiskelijana. Se myös säättää opetuksen tuntijaon oppiaineittain. Perusopetuksessa (vuosiluokat 1 – 9) liikunnanopetusta on annettava vähintään kahden viikkotunnin verran. Opetuksen tulee olla opetussuunnitelman mukaista. Opetuksen tulee olla oppilaalle maksutonta (Perusopetuslaki 30 §, opetuksen maksuttomuus) sekä opetukseen osallistuvalla turvallista (Perusopetuslaki 29 §, oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön). (Perusopetuslaki 1998.)

2.1 Liikunnanopetuksen luonne

Perusopetuksessa kaikilla vuosiluokilla on viikossa liikuntaa keskimäärin kaksi oppituntia (2 x 45 minuuttia). Kuudennesta luokasta alkaen oppilaat voivat myös valita kaksi viikkotuntia liikuntaa lisää valinnaisaineena. (Heikinaro-Johansson & Huovinen 2007, 50.)

Koululiikunta kuuluu taito- ja taideaineisiin. Yleisen käsityksen mukaan liikuntatunnit ovat toimeliaita ja aktiivisia. Luokahuoneopetuksesta poiketen tehtäviä ja harjoitteita suoritetaan paljolti yhdessä joukkueena tai pareittain. Tulokset ja suoritukset ovat kaikkien nähtävissä ja arvioitavina. Opetustilanteet, ryhmäkoot, välineet, fyysiset olosuhteet ja oppilaan turvallisuuden takaaminen vaativat opettajalta organisointi- ja ennaltaehkäisytaitoja. Opettajan ohjaus ja palaute ovat yleensä myös oppilasryhmälle julkisia. (Varstala 1996, 14 – 15.)

Liikuntatunnit vaativat oppilaalta sekä henkistä että fyysistä panosta. Esimerkiksi uintitunneilla oppilaat ovat fyysisesti avoimia muiden katseille. Kouluaikoina saaduista liikuntatraumoista on puhuttu paljon julkisuudessa. Liikunnanopettajan vastuuseen kuuluu myös tarkkailla oppilaiden käytöstä ja kommentointia oppilastovereitaan kohtaan. Jos oppilaita on ryhmässä 25, tämän asian haasteellisuus lienee selvää. (Varstala 1996, 14 – 15.)

2.2 Opetussuunnitelma

Valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa esitetään opetuksen tarkoitus ja tavoitteet. Sillä on myös keskeinen merkitys opetuksen sisällöllisenä ja pedagogisena kehyksenä. Opetussuunnitelman tarkoitus on taata samansisältöinen opetus ja oppilaan osaamisen arviointi jokaiselle suomalaiselle lapselle, riippumatta asuinpaikkakunnasta.

Opetushallituksen perusopetuksen opetussuunnitelma määrittelee liikunnanopetuksen päämäärän seuraavasti:

”Liikunnanopetuksen päämääränä on vaikuttaa myönteisesti oppilaan fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn ja hyvinvointiin sekä ohjata oppilasta ymmärtämään liikunnan terveydellinen merkitys. Liikunnanopetus tarjoaa oppilaalle sellaisia taitoja, tietoja ja kokemuksia, joiden pohjalta on mahdollista omaksua liikunnallinen elämäntapa. Liikunnan opetuksessa tulee korostaa yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta, reilua peliä ja turvallisuutta. Liikunnanopetuksen yhteydessä on korostettava turvallista liikennekäyttäytymistä. Liikunnanopetus pohjautuu kansalliseen liikuntaperinteeseen.” (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 248.)

Opetushallituksen laatiman perusopetuksen opetussuunnitelman (jatkossa ops) lisäksi jokaisella kunnalla on oma opetussuunnitelmansa. Kunnat voivat valtakunnallista opetussuunnitelmaa noudattaen painottaa omassa ops:issaan haluamiaan opiskelumuotoja, tavoitteita tai oppiaineita. Kolmas opetukseen vaikuttava ops on koulun oma opetussuunnitelma. Se on vielä tarkempi ja yksilöidympi suunnitelma juuri kyseisen koulun tavoitteista oppilaan opetuksessa ja osallistamisesta opetukseen. Peruskoulujen liikunnan opetuksen tulisi noudattaa kaikkia kolmea opetussuunnitelmaa: valtakunnallista, kunnallista ja koulun omaa. (Opetussuunnitelma opettajakoulutuksessa 2012, 12 – 14.)

Vuosiluokkien 5 – 9 opetussuunnitelman keskeisiä sisältöjä ovat mm. pallopelit, suunnistus- ja luontoliikunta, musiikkiliikunta, uinti- ja hengenpelastustaidot, talviliikunta, voimistelu sekä juoksut, hyyt ja heitot eri liikuntalajeissa (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004).

2.3 Opetussuunnitelmien toteutus

Jyväskylän yliopistossa tehdyn pro gradu -tutkimuksen mukaan yksi tärkein tavoite koululiikunnassa on antaa oppilaalle myönteinen liikuntakäsitys sekä ilon kokemus liikunnan kautta (Siniharju 2002, 2).

Väinö Varstala toteaa kirjassaan opetussuunnitelman realisoituvan suunnittelun kautta toteutuvaksi opetuksiksi (Varstala 1996, 44).

Suurin osa liikunnanopettajista suunnittelee opetussuunnitelman kollegansa kanssa yhteistyönä. Myös oppilaita osallistetaan opetussuunnitelmatyöhön. Tutkimuksen mukaan yläkouluissa 46 % liikunnanopettajista otti oppilaita mukaan liikunnan opetussuunnitelman laadintaan. (Siniharju 2002, 40.)

Liikunnanopetuksen sisältöä ei voida tarkasti määritellä opetussuunnitelmissa. Suunnitelman tulee olla monipuolinen, mikään yksittäinen laji ei saisi korostua liikaa. Kouluilla tulisi olla valinnan vapaus opetettavan aineksen suhteen, koulun omia puitteita, ympäristöä ja liikuntapaikkamahdollisuuksia hyödyntäen. (Siniharju 2002, 24.)

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jokainen liikunnanopettaja yhdessä kollegansa kanssa päättää mitä lajeja ja lajitaitoja opettaa millekin vuosiluokalle. Opetushallitus on antanut kriteerit liikunnan päättöarvioinnin arvosanan 8 kohdalla, mutta muuten opetussuunnitelmien toteutus ja arviointi on koulukohtaista (koulun oma opetussuunnitelma). Koulukohtaisen opetussuunnitelman toteutuksen valvonta on liikunnanopettajan itsensä harteilla — liikunnanopettaja päättää, toteutetaanko esimerkiksi uintia tai luistelua lukuvuoden aikana. Koulujen väliset erot voivat olla suuria opettavien lajien suhteen.

2.4 Liikunnanopettajan koulutus

Aineenopetuksen kelpoisuuden voi saada henkilö, joka on suorittanut joko ylemmän korkeakoulututkinnon, vähintään 60 opintopisteen (tai vähintään 35 opintoviikon) laajuiset pedagogiset opinnot sekä jokaisessa opetettavassa aineessa 60 opintopisteen laajuiset opettavan aineen opinnot. (Opetussuunnitelma opettajakoulutuksessa 2012, 22).

Liikunnanopetuksen osalta ylempi korkeakoulututkinto tarkoittaa liikuntatieteiden maisterin tutkintoa. Sen voi suorittaa Jyväskylän yliopistossa. Liikunnanohjaajan alemman korkeakoulututkinnon voi suorittaa ammattikorkeakouluissa, ja liikunnanohjaajan (nykyisin liikunta-neuvojan) tutkinnon toisen asteen oppilaitoksissa. Virkaan muodollisesti epäpätevä voi opettaa liikuntaa peruskoulussa viran- tai äitiyslomansijaisena sekä tuntiopettajana. Liikunnanopettajan virkaan vaaditaan muodollinen pätevyys. (Perusopetuslaki 1998.)

Alakouluissa liikuntaa opettavat luokanopettajat. Luokanopettajan pätevyyden lisäksi muodollisesti pätevillä liikuntaa opettavilla opettajilla tulee olla suoritettuna liikunnan perus- ja sivuaineopinnot. (Nortunen 2009, 11 – 14.)

2.5 Liikunnanopettajan työssä jaksaminen

Liikunnanopettajan työtä on pidetty kuluttavana, sillä myös opettajalta vaaditaan fyysisyyttä: demonstraatiota, fyysistä avustamista ja telineiden ja välineiden siirtämistä. Opettajan työolosuhteet myös vaihtelevat suuresti: lämpimästä uimahallista kylmään jäähalliin, sään muuttuessa ulkoliikunnasta sisätiloihin, ahtaan liikuntasalin melu, välitunneilla oppilaiden valvonta suihkutiloissa tai oma siirtyminen seuraavan tunnin liikuntapaikalle. (Varstala 1996, 15.)

Kuosa & Laaksonen toteavat tutkielmassaan, että eniten haastetta liikunnanopettajille tuovat kasvaneet erot taidoissa ja haasteissa. Myös oppilaiden kärsivällisyys ja keskittymiskyky ovat heikentyneet. Viedäkseen oppitunnit läpi ilman suuria konflikteja, opettaja joutuu usein kaventamaan ja soveltamaan opetusmenetelmiä ja oppisisältöjä. Heikoimpien ja taitavimpien oppilaiden motoriset erot ovat suuria, ja usein liikunnanopettaja tarvitsisi apuopettajan saadakseen jokaisen oppilaan kokemaan onnistumisen elämyksiä ja harjoitteista läpikäymisiä. (Kuosa & Laaksonen 2007, 25.)

Pauliina Salmisen tekemässä liikunnanopettajan työtyytyväisyyskyselyssä tärkeimmiksi työtyytyväisyyteen vaikuttaviksi seikoiksi muodostuivat mukavat työtoverit, kivat oppilaat sekä johdon tuki. Tutkimuksen mukaan lähes kaikki liikunnanopettajat kokivat työtyytyväisyyttä heikentäviksi seikoiksi jatkuvan kiireen, oppituntien ulkopuoliset työt, liikuntatilojen puutteet ja haastavat oppilaat. Omien voimavarojen tunnistaminen sekä kyky erottaa työ vapaa-ajasta muodostivat parhaat edellytykset selvitä haasteista. (Salminen 2013, 1.)

3 Liikunnanopetukseen vaikuttavia asioita

3.1 Erityisoppilaat

Liikunnanopetusta, jossa pyritään ottamaan huomioon jokaisen oppilaan yksilölliset tarpeet, valmiudet ja kiinnostuksen kohteet, kehitysvaiheet ja mahdolliset erityispiirteet, kutsutaan soveltavaksi liikunnaksi. Koululiikunnan tavoitteet ovat kaikille samat, myös erityisoppilaille (Seegercrantz 2001, 22).

Kaikissa peruskouluissa ei ole erillistä ESY-luokkaa (erityistuki yleisopetuksen opetussuunnitelmaan sopeutumattomille yksilöille). Näin ollen erityistä apua tai suhtautumista vaativia oppilaita saattaa olla — ja käytännössä hyvin usein on — yleisopetusryhmien sekaan integroituna. Osalla ESY-oppilaista on oma koulunkäyntiavustaja mukana. Integraatiolla tarkoitetaan erityisopetuksessa olevan oppilaan mukauttamista perusopetukseen joillain oppilaan tasolle sopivilla oppiaineilla, esimerkiksi kädentaidon tai liikunnan tunneilla. (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 412 – 415.)

Myös maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria on yleisopetusryhmissä. Maahanmuuttaja on syntyperältään ulkomaan kansalainen, joka on muuttanut toiseen maahan. Tilastokeskuksen vuonna 2012 tehdyn tutkimuksen mukaan, maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria on Suomessa n. 50 000. Suurin osa heistä asuu pääkaupunkiseudulla. Arvion mukaan vuoteen 2025 mennessä viidesosa pääkaupunkiseudun lapsista ja nuorista arvioidaan olevan maahanmuuttajataustaisia. (Pääkaupunkiseudun väestö- ja palvelutarveselvitys 2007, 16 – 17.)

3.2 Ryhmäkoot ja häiriökäyttäytyminen

Yläkoulun liikuntatunneilla on pääsääntöisesti yhdistetty kaksi luokkaa. Tytöt ja pojat on jaettu omiin liikuntaryhmiinsä. Kahden luokan oppilaat saattavat muodostaa jopa liki 30 oppilaan liikuntaryhmän, jonka hallinta ja opetus ovat yhden opettajan varassa. Lienee selvää, ettei yksilöllisestä tai eriyttävästä opetuksesta voida puhua näin suurissa ryhmissä. (Korhonen 29.4.2015.)

Opettajalehdessä 3/2015 on artikkeli Opetus- ja kulttuuriministeriön jakamasta ryhmäkoko-rahasta. Ministeriö jakaa vuonna 2015 yli 30 miljoonaa euroa resurssiopettajien, jakotuntien tai ryhmien jakamisen palkkakustannuksiin. Artikkelin mukaan kaikissa kunnissa ei kuitenkaan ole tartuttu opetusryhmien pienentämiseen. Edelleen 15 % perusopetuksen oppilaista opiskelee yli 25 oppilaan ryhmissä.

Ryhmäkokoavustussumma vuodelle 2015 on huomattavasti pienempi kuin edellisenä vuonna. OAJ:n edustaja Jaakko Salo toteaa lehdessä näin:

”Ryhmäkokoavustuksella on ollut suuri merkitys ryhmäkokojen kehittymiseen. Riittävän pienellä opetusryhmällä on erittäin suuri vaikutus oppilaiden saamaan opetukseen ja tuen laatuun. Jotta kaikkien oppilaiden yhdenvertainen opetus toteutuu, pitää ylisuuriin opetusryhmiin puuttua lainsäädännöllä.”

(Opettaja-lehti 3/2015, 5.)

Hämäläinen & Ihalainen tutkivat pro gradu -tutkielmassaan helsinkiläisten yläkoulujen oppilaiden häiriökäyttäytymistä liikuntatunnilla. Noin viidesosa oppilaista häiritsi toistuvasti opetusta. Yleisimpiä häirinnän muotoja olivat kiroilu, metelöinti sekä passiivisuus. Koulutyypin, opetuskielen, koulun sijainnin tai ryhmäkoko eivät pääsääntöisesti vaikuttaneet häiriökäyttäytymisen määrään. Tutkimukseen osallistuneet liikunnanopettajat pitivät mielenterveydellisiä sekä kodeista johtuvia syitä suurimpina yksittäisinä häiriökäyttäytymisen syinä. (Hämäläinen & Ihalainen 2000, 1.)

3.3 Opetusvälineet ja -tilat

Salonen & Syväne teettivät 200 liikunnanopettajalle työtyytyväisyyskyselyn vuonna 2002. Tutkimuksessa ilmenee, että liikunnanopettajan fyysinen työympäristö kuten työtilojen ja suorituspaikkojen kunto, tilojen riittävyys sekä sijainti vaikuttivat eniten työssäviihtyvyyteen. Isoissa kouluissa useammilla luokilla saattaa olla liikuntaa yhtäaikaisesti, tällöin liikuntatiloja joudutaan etsimään koulun ulkopuolelta. Muuttuvat sääolosuhteet luovat haasteita kesken oppituntien. Lukioiden yhteydessä toimivat peruskoulut joutuvat lähes poikkeuksetta ”evakoon” ylioppilaskirjoitusten viedessä liikuntasalin. Tutkimuksen mukaan edellä mainitut seikat kuormittavat liikunnanopettajia eniten. (Salonen & Syväne 2002, 56 – 57.)

Koulujen fyysinen sijainti suhteessa liikuntapaikoihin ja kaikkiaan kuntien tarjoamat liikuntapaikat vaihtelevat suuresti. Kaikki koulut eivät ole jäähallien, yleisurheilukenttien tai uimahallien läheisyydessä. Bussimatkat saattavat viedä kohtuuttomasti aikaa, oppitunnit eivät riitä sekä matkustamiseen että itse liikunta-aktiviteetteihin. Opetussuunnitelmassa mainitut asiat saattavat jäädä opettamatta tällaisten konkreettisten esteiden takia.

3.4 Liikunnanopetuksen vastuukysymykset

Perusopetuslain 29 § mukaan, oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (Perusopetuslaki 1998). Tämä tarkoittaa sekä fyysistä että psyykkistä ympäristöä — kyseessä on oppilaan subjektiivinen oikeus.

Turvallisesta ympäristöstä on vastuussa koulutuksen järjestäjä ja päättäjä (kunta), toiminnasta vastaava koulun rehtori sekä käytännön järjestelyistä vastaava opettaja. Voidaan varmasti yksimielisesti todeta, että turvallisen opiskeluympäristön takaaminen lisää vastuuta opetuksen järjestäjän ja toteuttajan puolelle. Resurssien puute tai niukkuus ei saa vaurantaa tätä opiskelijan oikeutta. (Segercrantz 2001, 24.)

Koulu ja koulutuksen järjestäjä ovat vastuussa oppilaan turvallisuudesta koko työjärjestyksen osoittaman ajan. Koulutuksen järjestäjä on näin ollen myös vastuussa fyysisistä opetus-tiloista — myös liikuntatilojen tulee olla ehjiä ja turvallisia. Koulutuksen järjestäjän edustaja (opettaja tai rehtori) on viipymättä velvollinen huolehtimaan siitä, että havaitsemansa puute tai rikkoutunut väline korjataan, sekä siitä, että liikunnan suorituspaikka on turvallisessa kunnossa. (Segercrantz 2001, 26 - 27.)

Kouluissa tapahtuneita vahinkoja ja syyllisyyksiä ratkotaan yleisen lainsäädännön nojalla. Mahdollisia virkavirheitä tai vamma tuottamisia ratkotaan rikoslain, työturvallisuuslain ja vahingonkorvauslain nojalla. Poliisitutkinta suoritetaan aina vahingosta, jonka seuraus on kuolema tai vakava ruumiinvamma. Syyttäjä tekee loppukädessä päätöksen syyttämättä jättämisestä tai rikoksesta syyttämisestä. Rikosoikeudenkäynnin yhteydessä selvitetään yleensä myös vahingonkorvauskysymykset. Vaikka koulutuksen toteuttaja ja edustaja (opettaja / rehtori) todettaisiinkin syyttömäksi vahinkoon tai onnettomuuteen, saattaa koulutuksen järjestäjä (kunta / koulu) olla velvollinen vahingonkorvauksiin. Vaikka koulutuksen toteuttaja (opettaja) todettaisiinkin vahingonkorvausvelvolliseksi ja syylliseksi oppilastapaturmaan, jää korvausten maksu opetuksen järjestäjän vastuulle. (Segercrantz 2001, 31.)

Viimeisin kahdessa eri oikeusasteessa ratkottu tapaus on vuodelta 2012. Tuolloin 8-luokkalainen tyttö loukaantui vakavasti koulun liikuntatunnilla pulkkamäessä. Oppilas laski pulkalla kielletyissä asennossa ojaan, ohi pysähtymismerkin. Hän sai vakavan selkädinvamman. (Itä-Suomen hovioikeus, Tuomio 14/119969.)

Koulun rehtori ja liikunnanopettaja saivat syytteet tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta ja vamma tuottamisesta. Mäessä oli sattunut ennenkin vastaava oppilastapaturma (lievempi tosin). Rehtori ei ollut perehdytyksessä kertonut uudelle liikunnanopettajalle

mäen vaarallisuudesta ja aiemmasta onnettomuudesta. Käräjäoikeus tuomitsi rehtorin sakkoihin mutta vapautti liikunnanopettajan syyteistä. Syyttäjä ei tyytynyt tuomioon, vaan vei asian hovioikeuteen. Myös hovioikeus antoi liikunnanopettajalle vapauttavan tuomion. Vapauttavaan päätökseen vaikutti liikunnanopettajan toiminta: hän oli paikalla onnettomuuden sattuessa, hän oli ohjeistanut oppilaita laskuasennosta ja merkinnyt mäkeen jarrutuspaikan. Näin ollen hovioikeus katsoi liikunnanopettajan tehneen kaikkensa turvallisen oppimisympäristön takaamiseksi. Asian ratkomiseen ja lopulliseen päätökseen onnettomuuden tapahtumapäivästä kului yli kaksi vuotta. (Itä-Suomen hovioikeus, Tuomio 14/119969.)

3.5 Liikunnanopetuksen turvallisuus

Liikunnan ja terveystiedon opettajien opintopäivillä Oulussa vuonna 2014 aiheena oli liikunnanopetuksen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana tulee olla turvallisen oppimis- ja työympäristön takaaminen sekä oppilaille että opettajille. Opetuksen järjestäjän velvollisuus on laatia turvallisuussuunnitelma. Kouluissa tulee olla myös suunnitelma kurinpitotoimenpiteiden varalle. (Liikunnan ja terveystiedon opettaja ry:n julkilausuma 2014.)

Liikunnanopetuksen näkökulmasta turvallisuuden takaaminen luo monia haasteita. Liikuntatunneilla vaara- ja uhkatilanteiden ennakointi tuntisuunnitelmaa tehdessä lienee tärkein osa turvallisen oppimisympäristön luomisessa. Varusteiden ja välineiden ehjyys, turvalliset siirtymäreitit liikuntapaikoille ja selkeä ohjeistus tulisivat olla itsestäänselvyyksiä. Edellä mainitut asiat eivät kuitenkaan saisi tukahduttaa opettajan mahdollisuuksia organisoida monipuolista liikuntaa eri vuodenaikoina sekä sisätiloissa että ulkona. (Liikunnan ja terveystiedon opettaja ry:n julkilausuma 2014.)

Eri liikuntamuodot ja -lajit luovat jo itsessään haasteita turvallisuuden takaamisessa. Tapaturmien ja niiden riskienkin välttämiseksi opettaja voi ennaltaehkäisevästi antaa ohjeet, mutta ohjeiden noudattaminen on oppilaan itsensä vastuulla. Puhtaille tapaturmille ei kukaan voi mitään. Luistellessa kypärä on pakollinen, mutta oppilas voi silti kaatua ja satuttaa itsensä. Suunnistusmetsässä jalka saattaa livetä märällä kalliolla. Pesäpallo saattaa pomppata hiekkakentän epätasaisesta pinnasta kasvoihin — esimerkkejä löytyy varmasti jokaisesta lajista. Haastetta lisäävät suuret ryhmäkoot, opettaja ei ehdi nähdä kaikkea tai puuttua kaikkeen — vastuuta ryhmän turvallisuudesta ryhmäkoko ei kuitenkaan poista. (Segercrantz 2001, 14 - 18.) Ryhmän eriyttäminen useampaan tasoryhmään vaatisi vähintään kahden opettajan läsnäoloa. Nurmijärvellä aiemmin mainitussa pulkkaturmassa opettaja oli onnettomuuden välittömässä läheisyydessä. Se oli yksi seikka, jonka vuoksi hänet vapautettiin syyteistä (tuottamuksellinen virkavirhe ja vamman tuottaminen). Muu ryhmä oli poiki-

en liikunnanopettajan valvonnan alaisuudessa luistelukentällä. Kahdesta opettajasta huolimattakin vakava turma pääsi syntymään. (Itä-Suomen hovioikeus, Tuomio 14/119969.)

Opetuksen järjestäjän (kunta) tulisi huolehtia riittävästä turvallisuusvarusteista (Perusopetuslaki 1998). Mutta harvalla koululla on varoja esimerkiksi pesäpallokypäriin tai luistelukypäriin. Koulun budjetti liikuntavarusteisiin riittää usein vain perustarvikkeisiin, mailoihin, palloihin ja muihin käytössä kuluviin välineisiin. Harva yläkoulu vaatii oppilailleen luistelukupärät, pesäpallokypärät ovat jo todellinen harvinaisuus. (Korhonen 29.4.2015.)

3.6 Liikunnanopettajan oikeudellinen vastuu

Kaikkea koulussa tapahtuvaa opetusta leimaa kokonaisvaltainen vastuuntuntoisuus ja tietoisuus toiminnan merkityksestä ja vaikutuksista. Oikeudellinen vastuu syntyy jonkin tietyn konkreettisen vastuutapahtuman yhteydessä. Sellaisia voivat olla henkilövahinko, esinevahinko, taloudellinen vahinko, selvä laiminlyönti tai rikos, joka johtaa oikeudellisiin seuraamuksiin. Oikeudelliseen vastuuseen opettaja joutuu, jos on selkeästi osoitettavissa jokin normin vastainen teko tai muu moitittava toiminta tai laiminlyönti. (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 588 – 589).

Opettajalla on myös virkamiehen vastuu toiminnastaan. Oikeudellinen vastuu voidaan kuitenkin määritellä vasta jälkikäteen vastuutapahtuman synnyttyä. Mikäli opettaja virkamiehenä laiminlyö tehtäviään tai vastuutaan, syyllistyy hän virkavirheeseen. Vastuun kokonaisarviointiin liitetään myös oppilaan oman toiminnan mahdolliset vaikutukset vastuutapahtumaan. (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 590).

Esimerkkitapauksessa Nurmijärvellä vuonna 2012 sattuneessa pulkkaturmassa liikunnanopettajaa syytettiin tuottamuksellisesta virkavirheestä. Syytä tähän syytteeseen olivat mm. seuraavat seikat: opettaja ei ollut ennen liikuntatunnin alkua tarkistanut pulkkamäen kuntoa mahdollisen jäisen pinnan vuoksi eikä hän ollut vaatinut oppilailta ”koelaskua” pienemmässä määssä varmistaakseen oppilaiden pulkallalaskutaidon. Syyttäjän mukaan opettaja oli laiminlyönyt vastuutaan turvallisen oppimisympäristön luomisessa. Sekä käräjäoikeus että hovioikeus kumosivat nämä syytteet: oppilaiden ikätason (14 – 15 v) huomioiden, voitiin yleisesti olettaa oppilaiden osaavan laskea mäkeä turvallisesti ympäristön olosuhteet huomioiden. (Itä-Suomen hovioikeus, Tuomio 14/119969.)

Vaikka opettaja vapautettiin kaikista syytteistä, ei opettajan kokema huoli ja syyllisyyden tunne tapahtuneesta välttämättä poistunut. Oppilas vammautui pysyvästi tapaturman seu-

rauksena. Pulkkamäkeä ei yleisen mielipiteen mukaan pidetä vaarallisena lajina, vaan suomalaisen vuodenaikojen vaihteluun liittyvänä mukavana ja liikunnallisena toimintana. Vastaavia tapaturmia saattaa tapahtuva vapaa-ajallakin, vastuu on silloin huoltajien. Jos liikuntatunnilla tai kouluaikana tapahtuva mäenlasku luokitellaan vaaralliseksi toiminnaksi, uskaltaako opettaja enää laskea oppilaitaan omatoimisesti suunnistusmetsään, hiihtoladuille tai siirtymään itsenäisesti eri liikuntapaikoille? Tampereen kaupungin turvallisuusmääräyksissä on jo siirrytty askel eteenpäin: ohjeistuksen mukaan opettajan tulisi siirtyä myös yläkouluikäisten oppilaiden mukana koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille. Alakouluissa käytössä oleva ko. sääntö on ymmärrettävämpi. (Liikunnan ja terveystiedon opettaja ry:n julkilausuma 2014.)

Jos edellä mainittu sääntö otetaan laajemminkin käyttöön suomalaisissa yläkouluissa, mitä tapahtuu opettajan lakisääteisille oikeuksille tauoista? Tauot lyhenevät, katoavat kokonaan tai kuluvat siirtymäreiteillä oppilaiden mukana kulkemiseen. Tällöin joudutaan tilanteeseen, jossa jokainen liikunnanopettaja joutuu itse punnitsemaan vastuukysymystä: antaako oppilaiden kulkea itsenäisesti opettajan oman oikeusturvan vaarantaen vai kulkeeko opettaja ryhmän mukana omalla lakisääteisellä taukoajallaan (esimerkiksi ruokatauolla) oman oikeusturvansa takaamiseksi? Lienee selvää, että kummassakin vaihtoehdossa opettaja on häviävä osapuoli.

4 Työn tavoitteet

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää, mikä turvallisuuden kokemisen näkökulmasta kuormittaa eniten liikunnanopettajan henkistä jaksamista, mikä on ko. näkökulmasta haasteellisinta tämän päivän liikunnanopettajan työssä.

Tutkimusongelmat, joihin haetaan vastauksia, ovat seuraavat:

1. Kokevatko liikunnanopettajat turvattomuuden tunteesta lähtöisin olevaa henkistä kuormitusta työssään?
2. Jos kokevat, mitkä seikat johtavat siihen?
 - Aiheuttaako työympäristö, työskentelyvälineet ja / tai niihin liittyvät muut opetusjärjestelyt henkistä kuormitusta?
 - Kuormittavatko ryhmäkoot, erityisoppilaat tai muut henkilöt liikunnanopettajan jaksamista?
 - Kokeeko liikunnanopettaja oikeusturvattomuutta työssään?

5 Menetelmät

5.1 Kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat perusopetuksessa alakoulussa ja yläkoulussa liikuntaa opettavat henkilöt. Kysely suunnattiin Espoossa ja Nurmijärvellä liikuntaa opettaville peruskoulun opettajille. Alakouluissa liikuntaa opettavat ovat pääsääntöisesti luokanopettajia, yläkouluissa liikunnan aineopettajia. Kyselyn alussa korostettiin, että vastaukset tallentuvat anonymisti eikä vastauksista voida päätellä henkilötietoja. Internet-linkki kyselyyn lähetettiin noin 70 liikuntaa perusopetuksessa opettavalle henkilölle. Vastauksia tuli määräaikaan mennessä 26, vastausprosentin ollessa 37 %. Vastaajista 10 oli miehiä ja 16 naisia. Yli kahdeksan vuotta liikuntaa oli opettanut 17 vastaajaa (65 %), 4 – 7 vuotta kuusi vastaajaa (23 %) ja 0 – 3 vuotta kolme vastaajaa (12 %). Vastaajista 13 (50 %) oli liikuntatieteiden maisteria, 10 (38 %) luokanopettajaa, yksi liikunnanohjaaja ja neljällä oli jokin muu koulutustausta (yhteensä 28, eli kahdella vastaajista oli kaksi tutkintoa). Pääsääntöisesti yläkoulun puolella liikuntaa opetti 16 ja alakoulun puolelle 10 vastaajaa. Vastaajien kokemukset painottuvat siis jonkin verran yläkoulujen puolelle.

5.2 Kyselyn teettäminen

Kysely tehtiin Survey-kyselynä maaliskuussa 2015. Tämä tutkimustapa mahdollistaa samojen kysymysten esittämisen suurehkolle määrällä ihmisiä (Tilastokeskus 2015). Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä Webropol internet-ohjelmalla. Linkki kyselyyn lähetettiin sähköpostin välityksellä (Liite 1). Opettajat saivat valita missä ja milloin he vastaavat kyselyyn. Vastausaikaa oli noin kaksi viikkoa. Vastausaika haluttiin pitää lyhyenä — jos henkilö ei vastaa kyselyyn tuon ajan kuluessa, hän tuskin tekee sitä enää myöhemminkään.

5.3 Kyselyn sisältö

Tutkimuksessa käytetty sähköinen lomake sisälsi 21 kysymystä, joista 20 oli pakollista strukturoitua kysymystä, ja yksi avoin vapaaehtoinen tekstikenttä.

Kyselylomake oli jaoteltu kuuteen eri osa-alueeseen: taustatiedot, oppilaat, työympäristö, muut opetukseen vaikuttavat henkilöt, opetusjärjestelyt ja oppilastapaturmat sekä opettajan oikeusturva. Jokainen osio sisälsi 2 – 6 asiakokonaisuutta käsittävää kysymystä (Liite 2).

Ensimmäinen taustatiedot-osio selvitti vastaajan sukupuolen, työvuodet, koulutustaustan sekä koulutusasteen. Toinen oppilaat-osio käsitteli erityisoppilaiden vaikutusta opetukseen,

sekä opettajan mahdollisesti kokemaa pelkoa tai huolta oppilaan käytöksestä. Kolmas työympäristö-osio selvitti opettajan mahdollisesti kokemaa uhkaa tai haittaa työympäristön takia, sekä työrauhan puutteesta johtuvaa opetuksen häiriintymistä. Neljäs osio selvitti muiden henkilöiden vaikutusta opetukseen: kokivatko vastaajat huoltajien, kollegoiden, esimiesten tai joidenkin muiden henkilöiden haittaavan tai häiritsevän työtään. Viidennessä opetusjärjestelyt-osiossa paneuduttiin ryhmäkokoihin, liikuntavälineiden riittävyteen ja eheyteen sekä koulun liikuntatiloihin. Viimeinen eli kuudes oppilastapaturmat ja opettajan oikeusturva -osio käsitteli liikuntatunneilla mahdollisesti tapahtuneita oppilastapaturmia, opettajan mahdollisesti kokemaa oikeusturvattomuutta sekä uhkaavia tilanteita. Viimeisenä kysymyksenä vastaajilla oli mahdollisuus kertoa omin sanoin liikuntaa opettavan työn haasteista.

Vastausvaihtoehdot annettiin LIKERT-vastausasteikkona (Wikipedia 2015). Neliportaiset vaihtoehdot sijoituivat niin, että vasemmanpuoleisin vaihtoehto oli ”huonoin” ja oikeanpuoleinen ”paras”. Taustatietoja lukuun ottamatta kaikissa kysymyksissä oli viidentenä myös ”en osaa sanoa vaihtoehto”. Esimerkkinä seuraava tutkimuskysely:

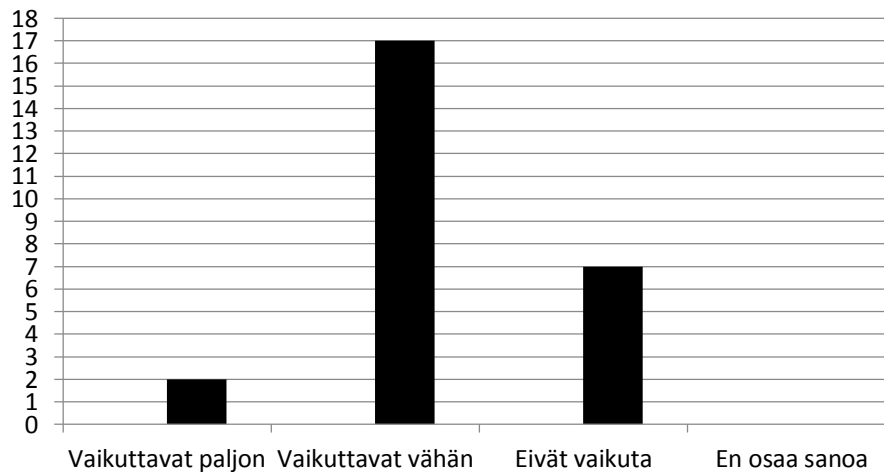
”Oletko kokenut pelkoa tai huolta työssäsi huoltajan käytöksen takia?”

”Usein Joskus Harvoin En koskaan En osaa sanoa”

6 Tutkimustulokset

6.1 Ryhmäkokojen, erityisoppilaiden tai muiden henkilöiden aiheuttama kuormitus liikunnanopettajille

17 vastaajaa kokee erityisoppilaiden vaikuttavan opetukseen ja tuntisuunnitelmiin vähän. Kaksi vastaajista (8 %) kokee heidän vaikuttavan paljon. Seitsemän vastaajaa ei koe erityisoppilaiden vaikuttavan lainkaan opetukseen ja tuntisuunnitelmaan. (KUVIO 5.)

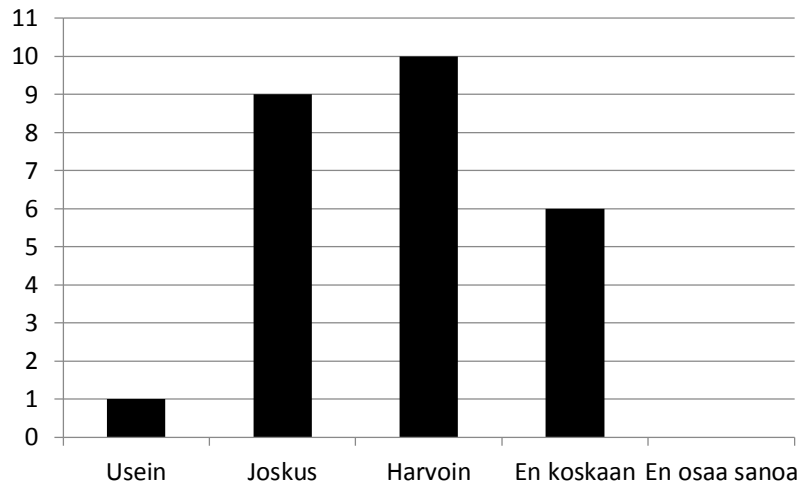

KUVIO 5: Erityisoppilaiden vaikutus opetukseen ja tuntisuunnitelmiin

Huolta tai pelkoa oppilaan käytöksen takia oli usein kokenut yksi vastaaja, ja joskus yhdeksän vastaajaa. 10 vastaajaa oli kokenut huolta tai pelkoa oppilaan takia harvoin ja kuusi vastaajaa ei koskaan. Harvoin tai ei koskaan huolta kokeneiden osuus vastanneista on täten yhteensä 62 %, usein tai joskus 38 %. Ei koskaan -vastaajien osuus on 23 %. (KUVIO 6.)

"Heterogeeniset ryhmät vaikeuttavat työtä. Täytyy aina yrittää kaikille järjestää jotain joten juuri kukaan ei saa täsmällisesti sitä opetusta mitä vaatisi."

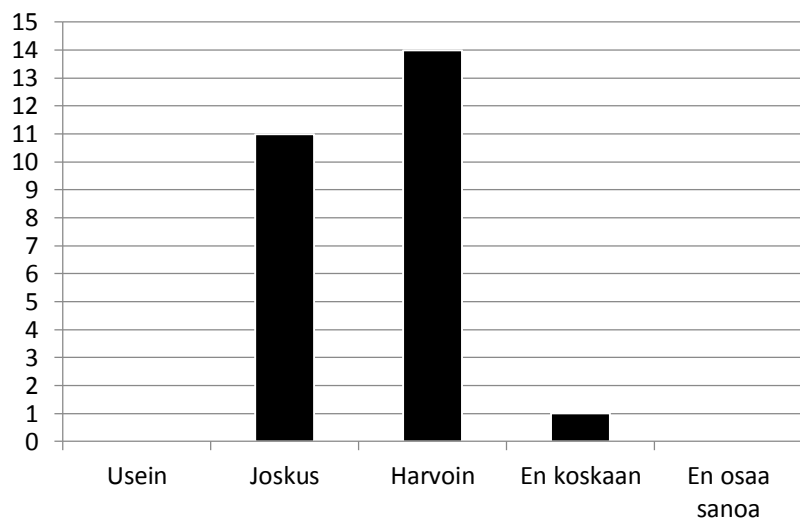
- Mies, LtM, opettanut liikuntaa yli 8 vuotta

KUVIO 6: Pelon tai huolen kokeminen oppilaan käytöksen takia

6.2 Työympäristön, työskentelyvälineiden ja / tai niihin liittyvien muiden opetusjärjestelyiden aiheuttama henkinen kuormitus

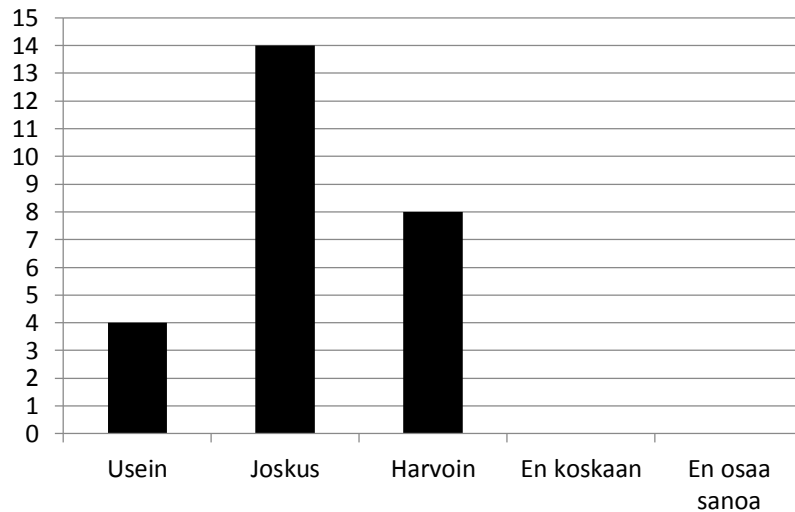
11 vastaajaa kokee työympäristön aiheuttavan terveydellistä haittaa tai uhkaa joskus. Harvoin näin kokee 14 vastaajaa. Yksi vastaaja ei koskaan koe ko. haittaa. Harvoin tai ei koskaan vastaajien osuus on yhteensä 58 %, joskus vastaajien osuus 42 %. (KUVIO 7.)

KUVIO 7: Työympäristön aiheuttama terveydellinen haitta tai uhka

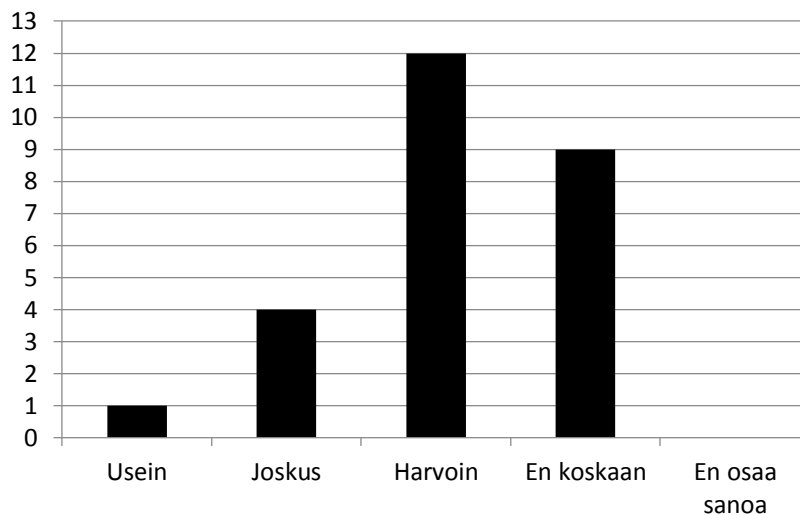
Häiriintynyt työrauha haittaa tai hankaloittaa usein neljän vastaajan opetustavoitteiden saavuttamista. 14 vastaajaa kokee samoin joskus. Kahdeksan vastaajaa kokee näin harvoin. Ei

koskaan vastaajia ei ole yhtään. Usein tai joskus vastaajien osuus on yhteensä 69 %. (KUVIO 8.)

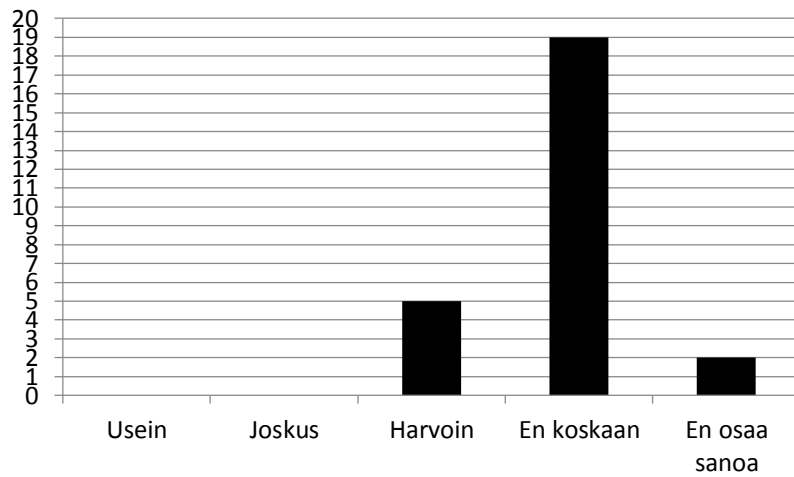
KUVIO 8: Häiriintyneen työrauhan aiheuttama haitta opetustavoitteiden saavuttamisessa

Huoltajan käytös on aiheuttanut pelkoa tai huolta 12 vastaajalle harvoin ja yhdeksälle ei koskaan. Joskus sitä on kokenut neljä ja usein yksi. Harvoin tai ei koskaan kokeneiden osuus on yhteensä 81 %. Kuitenkin pelkoa tai huolta huoltajien taholta vähintään harvoin kokeneiden osuus on 65 %. (KUVIO 9.)

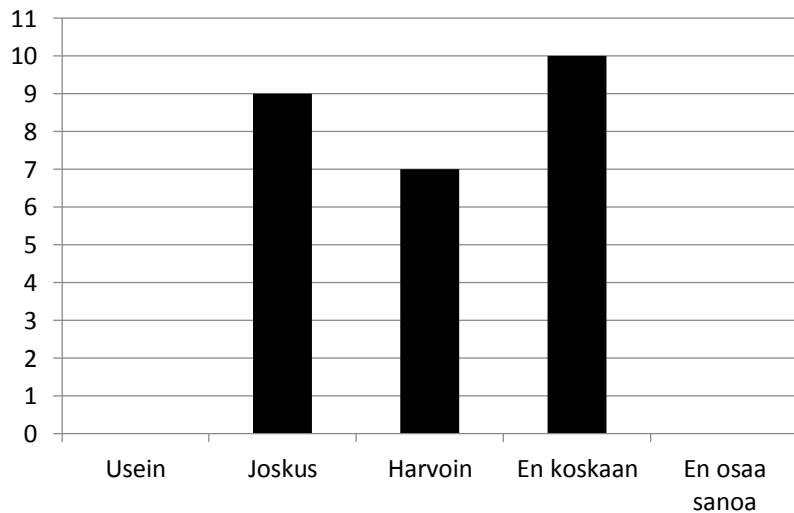
KUVIO 9: Huoltajan käytöksen takia koettu pelko tai huoli

Viisi vastaajaa (19 %) koki muiden henkilöiden aiheuttavan huolta tai pelkoa työssään harvoin. 19 vastaajaa (73 %) ei koskaan ollut kokenut näin. Huolta tai pelkoa viidelle vastaajalle (harvoin) oli aiheuttanut toinen opettaja, oppilas, uimahallin muut uimarit tai ulkopuolinen henkilö. (KUVIO 10.)

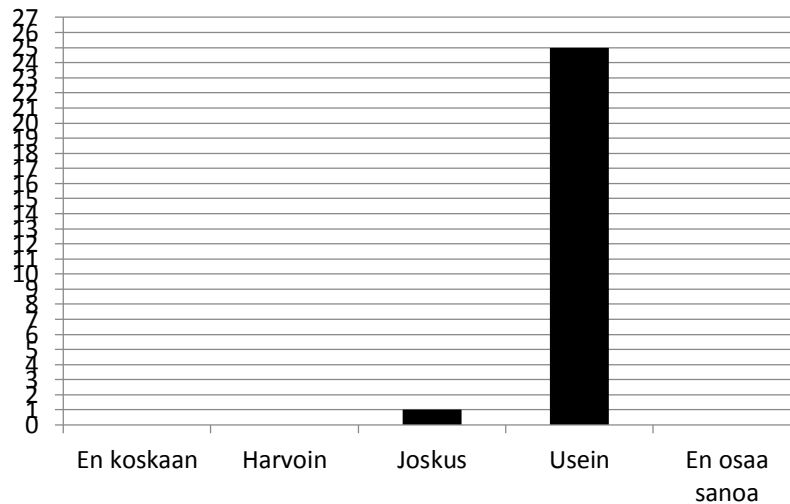
KUVIO 10: Jonkun muun henkilön takia koettu pelko tai huoli

Yhdeksän vastaajaa oli kokenut ristiriitoja kollegojen kanssa yhteisten tavoitteiden saavuttamisessa joskus, 10 harvoin ja seitsemän (27 %) ei koskaan (KUVIO 11).

KUVIO 11: Ristiriitojen esiintyminen kollegojen kanssa yhteisten tavoitteiden saavuttamisessa

Esimiehen tuen vastaajan työssä ja päätöksissä koki saavansa 25 vastaajaa usein ja yksi joskus (KUVIO 12).

KUVIO 12: Esimiehen taholta koettu tuki päätöksissä ja työssä

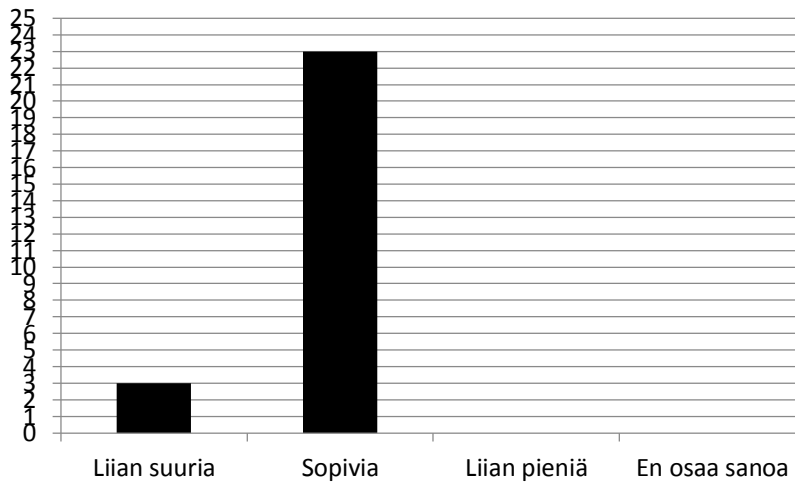
23 vastaajaa (88 %) koki ryhmäkoot sopiviksi. Kolme vastaajaa koki ne liian suuriksi. (KUVIO 13.)

"Välillä isot ryhmät. Joskus esim. hiihtäminen tai suunnistaminen oppilaiden kanssa arveluttaa, koska olet yksin ison ryhmän kanssa, joka hajaantuu pitkin metsiä. Jos yhdelle sattuu jotain, on vielä vaikeampaa tietää missä kaikki muut ovat."

- Nainen, luokanopettaja, opettanut liikuntaa yli 8 vuotta.

"Opetan tällä hetkellä liikuntaa vain ekaluokkalaisille, joita liikuntatunnilla on kerrallaan kaksi luokkaa eli 47 oppilasta ja kaksi opettajaa. Tällöin ryhmän hallinta ja yhteiset säännöt ovat tuntien onnistumiselle ensiarvoisen tärkeää. Yhteisten toimintatapojen omaksuminen on vienyt aika paljon aikaa (ja vaivaa) ja liikuntafriikin opettajan makuun tuntuu, että se syö aikaa itse liikunnalta. Isot ryhmät vaikuttavat myös tuntien suunnitteluun ja karsivat jonkin verran toimintamahdollisuuksia."

- Nainen, luokanopettaja, opettanut liikuntaa yli 8 vuotta

KUVIO 13: Opetusryhmien koko

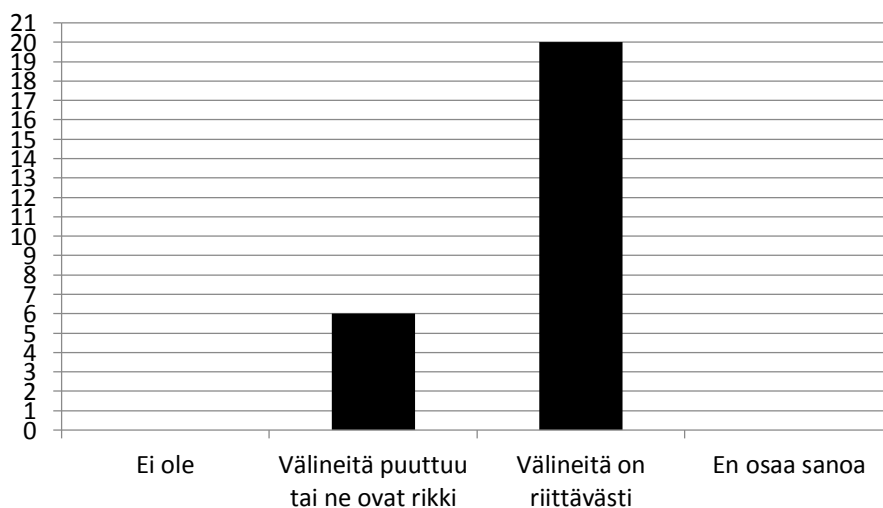
Liikuntavälineitä ja -varusteita oli ehjinä riittävästi 23 vastaajan (88 %) mielestä ja kolmen vastaajan mielestä niitä oli puutteellisesti (KUVIO 14).

”Säästöpainneiden vuoksi ei ole varaa hankkia uusia välineitä kuluneiden, rikkimenneiden välineiden tilalle. Uusia liikuntalajeja ei ole mahdollista kokeilla, koska perusopetuksessa ei saa maksaa oppilaalle mitään eikä rahaa ole käytössä.”

- Mies, LtM, opettanut liikuntaa yli 8 vuotta

”Opetusryhmäni koko liikunnassa on suuri. Tilat eivätkä välineet aina riitä kaikille oppilaille tai edes suurimmalle osalle oppilaista. Poikien liikunnassa ryhmäni oppilaat ovat hyvin kilpailuhenkisiä. Häviöistä syntyy aika ajoin ”jälkipeliä”, jota sovitellaan oppituntien jälkeen.”

- Nainen, luokanopettaja, opettanut liikuntaa 4 – 7 vuotta

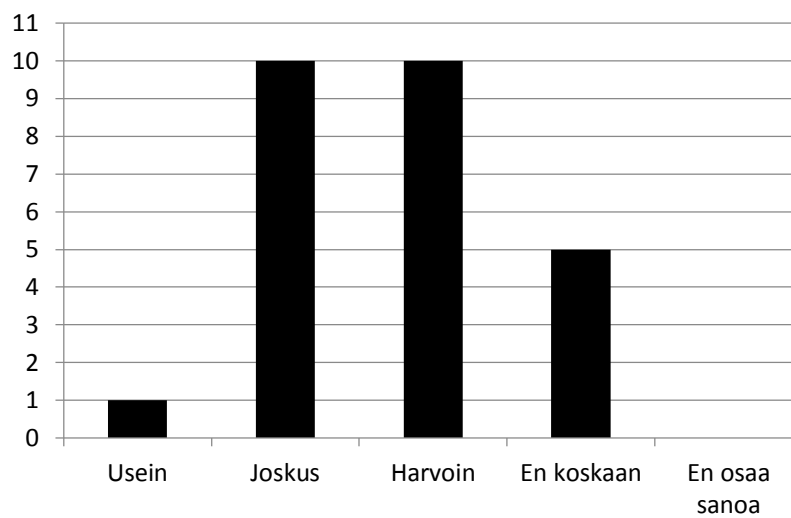

KUVIO 14: Opetusvälineiden ja -varusteiden riittävyys liikuntatuntien aikana

Koulun ulkopuolisissa tiloissa järjestettävä opetus aiheutti pelkoa turvallisuudesta (opettajan tai oppilaan) usein yhdelle vastaajalle, joskus 10 vastaajalle, harvoin kymmenelle vastaajalle ja *ei koskaan* viidelle vastaajista. Harvoin tai *ei koskaan* vastaajien osuus yhteensä 58 %. (KUVIO 15.)

”Liikuntapaikoille siirtymiset yläkoulun oppilaille joskus haasteellisia, liikkuvat omatoimisesti. Lisäksi tilaongelmat: ylioppilaskirjoitusten takia joudumme olemaan koulun ulkopuolella useita viikkoja vuodessa.”

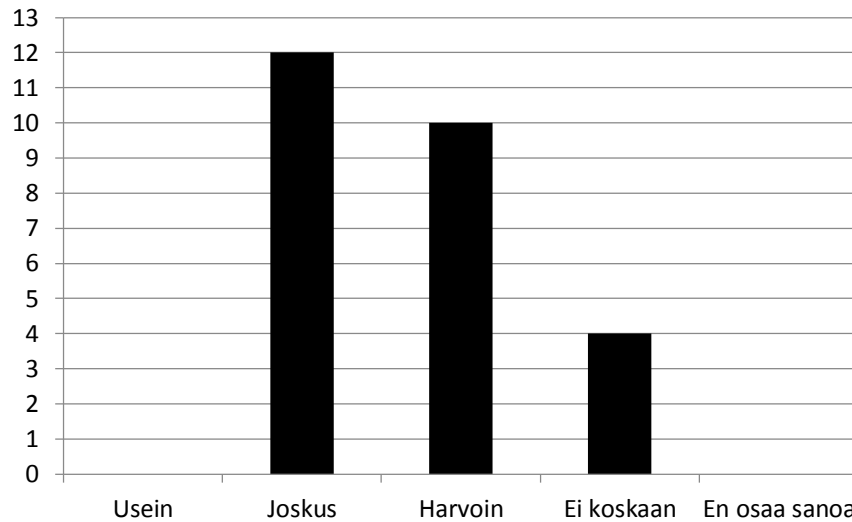
- Mies, LtM, opettanut liikuntaa yli 8 vuotta

KUVIO 15: Turvattomuuden tunteen (oppilaan tai opettajan) kokeminen koulun ulkopuolisissa opetustiloissa

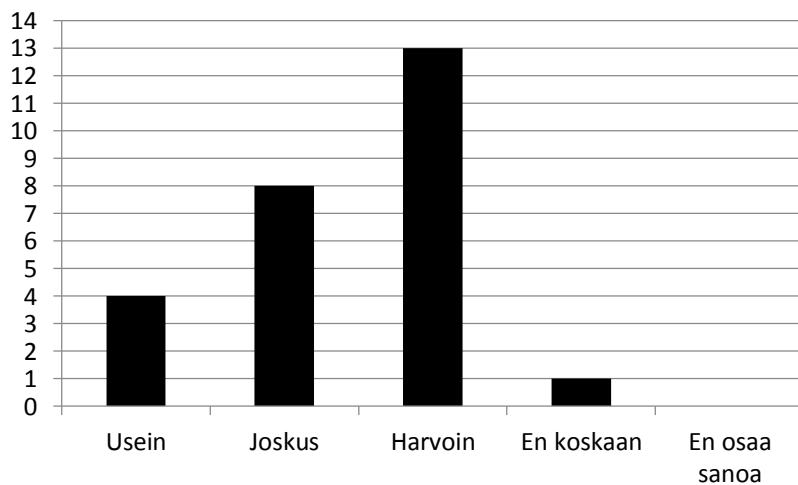
6.3 Liikunnanopettajan kokema oikeusturvattomuus

Lääkärin hoitoa vaativia oppilastapaturmia oli tapahtunut joskus 12 vastaajalle. 10 vastaajalle niitä oli tapahtunut harvoin ja neljälle (15 %) *ei koskaan*. (KUVIO 16.)

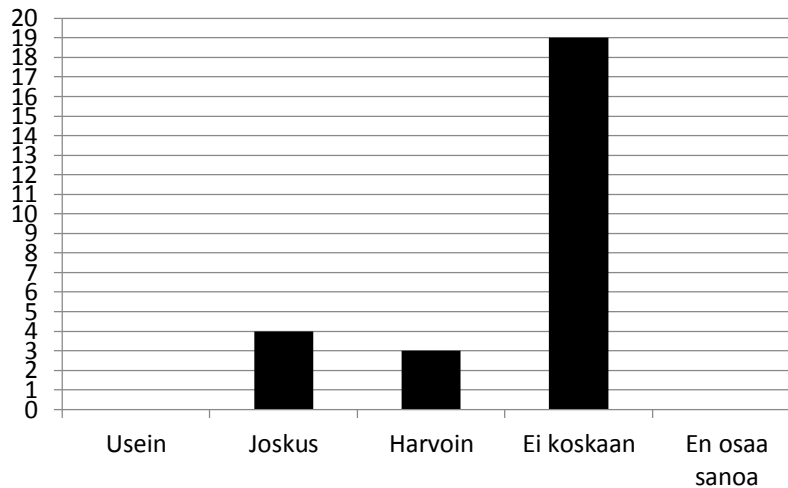
KUVIO 16: Liikuntatunneilla tapahtuneet lääkärin hoitoa vaativat oppilastapa-
turmat

Oikeusturvattomuutta työssään oli usein kokenut neljä vastaajaa, joskus kahdeksan vastaa-
jaa, harvoin 13 vastaajaa ja yksi ei koskaan (KUVIO 17).

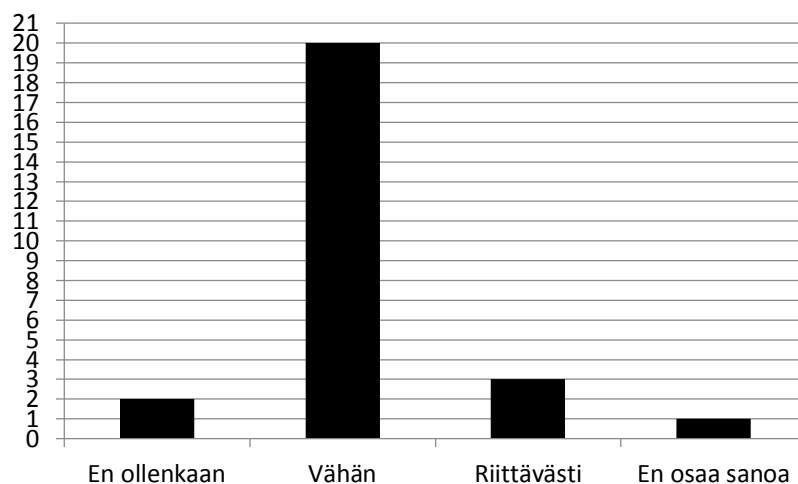
KUVIO 17: Oikeusturvattomuuden kokeminen

Neljää vastaajaa oli työssään uhattu oikeustoimilla joskus, kolmea harvoin ja 19 ei koskaan
(KUVIO 18.). Vaikka oikeustoimilla on uhattu vain 27 % vastaajista, niin vähintään harvoin
oikeusturvattomuutta on kokenut 96 % vastaajista.

KUVIO 18: Oikeustoimilla uhkailu

Koulutusta uhkaavia tilanteita varten liian vähän oli saanut 20 vastaajaa. Kaksi vastaajaa ei ollut saanut koulutusta ollenkaan ja 3 vastaajaa oli saanut sitä riittävästi. Riittävästi koulutusta saaneita oli siis vain 12 %.(KUVIO 19.)

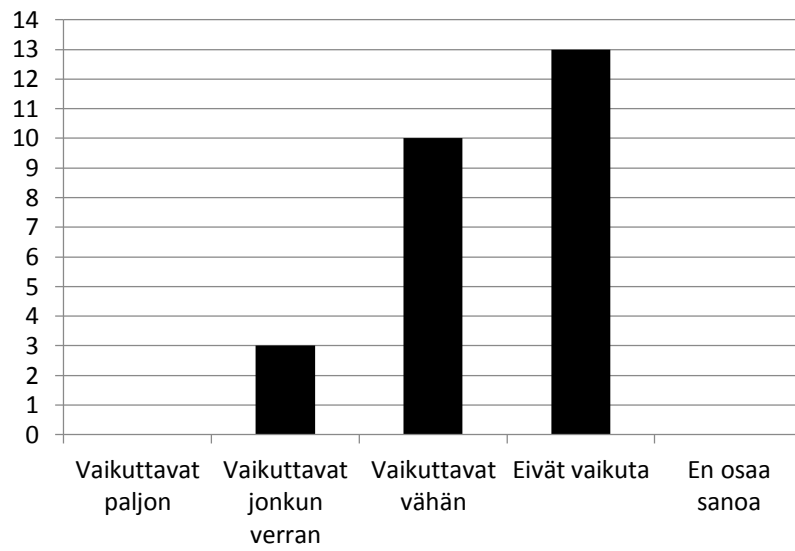

KUVIO 19: Uhkaavia tilanteita varten saatu koulutus

Viimeisessä monivalintakysymyksessä kysyttiin, vaikuttivatko mitkään aiempien kysymysten liikunnanopetuksen haasteet opetukseen siten, että vastaaja saattoi jättää joitain osalueita opettamatta, koska oli huolissaan omasta oikeusturvastaan. Kolmen (12 %) vastaajan mielestä haasteet vaikuttivat jonkin verran, 10 mielestä vaikuttivat vähän ja 13 vastaajan (50 %) mielestä ne eivät vaikuttaneet lainkaan (KUVIO 20).

”Toistaiseksi liikuntatunneillani isommilta haavereilta on vältytty, mutta kaikki tiedämme ja toivottavasti tiedostamme, että riski tapaturmiin on liikuntatunneilla paljon suurempi kuin muilla tunneilla. Monesti käy mielessä, osaisinko toimia nopeasti ja oikein...”

- Nainen, luokanopettaja, opettanut liikuntaa yli 8 vuotta

KUVIO 20: Aiempana esitettyjen liikunnanopetuksen haasteita koskevien kysymysten vaikutus opetukseen

7 Pohdinta

Tämän työn tarkoitus oli selvittää, mikä turvallisuuden näkökulmasta tarkasteltuna kuormittaa eniten liikuntaa perusopetuksessa opettavaa henkilöä. Keskeisenä positiivisena havaintona selvisi, että liikuntaa opettavat eivät pääsääntöisesti koe turvallisuusasioista kumpuaavaa suurta henkistä kuormitusta työssään. Heillä on takanaan esimiehen tuki, ja yhteistyö kollegojen kanssa sujuu. Voidaan kenties olettaa, että liikuntaa opettavat ovat myös itse fyysisesti suhteellisen hyvässä kunnossa, tämä on varmasti merkittävä asia henkisen kuormituksen käsittelyssä. Alalle kenties myös hakeutuu tietyn tyyppisiä henkilöitä, joiden organisointi- ja muuntautumiskyky työn kuvan muuttuessa, sekä into toimia lasten ja nuorten kanssa ovat vahvoja tekijöitä.

Liikuntaa opettavat eivät anna kyselyllä kartoitettujen haasteiden juurikaan vaikuttaa opetussuunnitelmiin tai tuntisisältöihin — opetustavoitteiden saavuttamiseen. Asioita, joita ei ole tapahtunut, tai ei ehkä tapahdukaan, on turha pelätä. Mutta riski on hyvä tiedostaa. Paljon takia en usko kenenkään tekevän liikunnanopettajan työtä — kyllä liikunnanopettajat työskentelevät rakkaudesta lajiin, lapsiin ja nuoriin.

Negatiivisista havainnoista tutkimuksessani nousivat pintaan yleisessä keskustelussakin hyvin tunnetut huolenaiheet. Huoli ja pelko oppilaan käytöksestä — sen kokevat valtaosa liikunnanopettajista jossain vaiheessa. Myös huoli ja pelko huoltajien käytöksestä näkyi, mutta vähäisempänä. Työrauhan häiriöt koskettavat jossain vaiheessa jokaista, mutta niiden ei anneta estää opetustavoitteiden toteutumista. Ratkaisujen löytäminen näihin huolenaiheisiin on sekä kaikkien kouluyhteisöjen että koko yhteiskunnan vaikea, monimutkainen ja todennäköisesti vielä pitkään jatkuva ponnistus.

Vahvimpana negatiivisena havaintona nousi esiin se, että liikunnanopettajista lähes jokainen on joskus kokenut työssään oikeusturvattomuutta, puolet tosin harvoin. Ulkopuolisesta tämä saattaa kuulostaa hurjalta, mutta itse liikunnanopettajana työskennelleenä en sitä ihmettele lainkaan. Ehkä yksi selitys löytyy siitä merkittävästä tuloksesta, että uhkaavia tilanteita varten on aivan liian vähän koulutusta, sitä tarvitaan lisää. Tähän asiaan kuntien tulisikin puuttua — haastavat oppilaat tuskin ihan heti loppuvat perusopetuksesta.

Erityisoppilaat eivät juuri tuntuneet vaikuttavan opetukseen ja tuntisuunnitelmiin. En koe vastausta kovin luotettavana ottaen huomioon esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten oppilaiden epätasaisen jakautumisen kunnittain ja kouluittain. Osa vastaajista oli Nurmijärvellä työskenteleviä liikunnanopettajia. Ko. kunnan yläkouluissa ei ole maahanmuuttajaoppilaita.

Etelä-Espoon kouluissa heitä on huomattavasti enemmän kuin Pohjois-Espoon kouluissa. Jos tutkimus olisi kohdennettu esim. vain tiettyyn osaan Espoota, olisi tulos ollut todennäköisesti erilainen.

Huolta tai pelkoa oppilaan käytöksen takia oli kokenut liki 80 %. Tämä on mielestäni yksi selkeästi esille tuleva seikka tuloksissa. Miksi opettaja on huolissaan tai pelkää oppilaan käytöstä? Kokevatko muiden alojen työntekijät myös huolta tai pelkoa työssään? Miksi työssä pitää pelätä?

Työympäristö aiheutti liikuntaa opettaville terveydellistä uhkaa tai haittaa joskus tai harvoin. Uskoisin henkilöiden tarkoittaneen esimerkiksi puutteellista ilmanvaihtoa, mahdollisia sisäilmaongelmista johtuvia oireita, vaaraa aiheuttavia liikuntatilojen puutteita tms. Koulu, jossa itse työskentelen, pitää sisällään kaikkia näitä. Syyssateilla katosta saattaa tippua vettä lattioille, lattialistoista törröttää nauvoja tai iltakäyttäjien jäljiltä salin lattia saattaa olla irtohiekan ja lian takia vaarallisen liukas.

Häiriintynyt työrauha haittaa tai hankaloittaa opetustavoitteiden saavuttamista usein tai joskus kahta kolmasosaa vastaajista. Uskoakseni tähän vaikuttaa ryhmän koko, heterogeenisyys, ja ympäristö. Oppilaat eivät välttämättä ole aina häiriintyneen työrauhan takana, syyinä saattaa olla myös esimerkiksi liikuntasalissa samaan aikaan toimiva toinen liikuntaryhmä. On vaikea opettaa joogaa tai rentoutumisharjoituksia, jos verhon takana pelataan koripalloa tai aerobicataan. Kuitenkin, tavalla tai toisella häiriintyneen työrauhan kokee vähintään harvoin 100 % vastaajista.

Liikuntaa opettavat eivät juuri ole kokeneet huolta tai pelkoa työssään huoltajan käytöksen takia. Vain yksi vastaaja koko otannasta kokee usein näin — toki yksikin vastaaja on liikaa, näin ei pitäisi olla. Onko koulumaailmasta tullut huoltajien mielestä palveluala? Jos oppilaan saama ”palvelu” ei ole huoltajaa tyydyttävää, katsoo hän oikeudekseen valittaa ja vaatia parempaa ”palvelua” lapselleen. Toivottavasti asia ei ole näin — ainakin tulosten mukaan suurin osa saa tehdä työtään rauhassa.

Huolta tai pelkoa jonkin muun henkilön vuoksi ei koeta kuin harvoin. Toiset opettajat, uimahallin muiden uimarien ilkeät sanat tai jokin muu ulkopuolinen henkilö olivat aiheuttaneet muutamalle vastaajalle huolen tai pelon.

Pääsääntöisesti liikuntaa opettavat toimivat hyvässä yhteistyössä kollegojensa kanssa. Itse seitsemässä eri koulussa opettaneena en ole koskaan kokenut ristiriitaa opetustavoitteiden suhteen liikuntaa opettavien kollegojeni kanssa. Muiden aineopettajien kohdalla olen joskus

tuntenut heidän arvostuksensa puutteet liikunnan kohdalla. Liikunta on ollut usein se oppiaine, josta tunteja otetaan esimerkiksi valtakunnallisiin kokeisiin tai erilaisiin tapahtumiin. Liikuntasalia eli liikunnan työtilaa käytetään juhla- tai näytelmäharjoituksiin. Jos ollaan pahimmassa kurakaudessa, missä silloin opettaja antaa oppilailleen opetussuunnitelman mukaista opetusta? Uskon, että tämä ei toimisi muiden oppiaineiden kohdalla. Jos esimerkiksi kemian opettajalle sanottaisiin, että jos haluat antaa oppilaillesi opetussuunnitelman mukaista opetusta, etsi itsellesi opetustilat jostain päin Espoosta. Sen jälkeen hoida oppilaasi sinne julkisilla liikuntavälineillä, ja palauta heidät tuntien jälkeen koululle niin, etteivät he myöhästy seuraavilta oppitunneilta. Matkusta itse oppilaiden mukana, koska laki mahdollisesti näin vaatii. Toista tämä 2 – 4 kertaa päivässä. En usko että tämä onnistuisi...liikuntaa opettavat tekevät tätä jatkuvasti.

Tutkimuksen selkeimmin positiiviseksi kohdaksi nousi esimiehen tuki liikuntaa opettavan työssä. Kaikki vastaajat kokivat esimiehen tuen takanaan. Liikuntaa opettaviin luotetaan, ja heidän työtään arvostetaan ainakin esimiehen suunnalta.

Liikuntaryhmät koettiin pääsääntöisesti sopivan kokoisiksi. Tulosten luotettavuus ei kuitenkaan ole selvää — koulut ja kunnat jakavat resursseja ryhmäkokojen pienentämiseen omatoimisesti. Panostaako esimerkiksi Nurmijärvi enemmän rahaa ryhmäkokojen pienentämiseen kuin Espoo? Millainen heterogeenisyys ryhmässä on? Jos 20 oppilaasta 15 on maahanmuuttajataustaista nuorta, on esimerkiksi uinnin ohjaaminen ja valvominen erittäin haastavaa opettajalle. Sitä se on varmasti myös kantasuomalaisien ryhmässä, mutta uskaltaa väittää sen kuitenkin olevan hiukan helpompaa. Tämä pohjautuu omakohtaisiin kokemuksiin.

Liikuntavälineitä ja -varusteita koettiin olevan riittävästi. Tämä oli yllättävää. Vain kahdessa seitsemästä opettamassani koulussa välineitä on ollut riittävästi. Nämä kaksi koulua ovat olleet yksityisiä kouluja. Kunnallisissa kouluissa ongelma on ollut aina sama: välineiden kunto, niiden riittämättömyys tai puute vaikeuttaa opetusta. Joko ryhmä on liian suuri tai välineitä on liian vähän — joka tapauksessa kaikkea haluamaani en ole voinut opettaa. Telinevoimistelu on tästä ehkä selkein esimerkki. Välineet ovat 70-luvulta, patjat rikkiäisiä tai yksinkertaisesti niin likaisia ettei niitä ilkeä käyttää. Koulun liikuntaan varaama budjetti riittää suuren kulutuksen vuoksi rikkoontuviin palloihin, mailoihin ja muihin pienempiin välineisiin, mutta suurten patjojen tai esimerkiksi pesäpallo- tai luistelukupärien hankkimiseen ei.

Koulun ulkopuolella järjestettävä opetus ei tuottanut vastaajille huolta tai pelkoa. Tässä asiassa koulun fyysisellä sijainnilla on suuri merkitys. Onko koulun läheisyydessä liikuntapaikkoja, vai joutuuko liikuntaa opettava siirtämään ryhmäänsä busseilla, polkupyörillä tai

kävellen pidempiä matkoja. Noudattavatko oppilaat ohjeita siirtymien aikana? Opettaja ei voi valvoa kaikkia, ellei sitten kuljeta hanhenmarssia yhdessä. Kenellä riittää aikaa tähän, ryhmä toisensa jälkeen?

Tapaturmia liikuntatunneilla sattuu vastausten mukaan joskus tai harvoin. Koen tämän todella hämmästyttävänä! Mutta jälleen ryhmän heterogeenisyys ja motoriikkataidot vaikuttavat tilanteisiin. Työskentelen Espoon kansainvälisimmässä koulussa, jossa kolmannes oppilaista on maahanmuuttajataustaisia. Alue, jossa koulu sijaitsee, on myös sosiaalis-ekonomisesti keskiarvoa köyhempi. Nuorten liikuntataitojen ja oman kehon hallintaan liittyvät motoriset heikkoudet aiheuttavat lähes viikoittain lääkärinkäyntiä tarvitsevia tapaturmia. Suurimmilta vammoilta on välttytty, mutta pieniä luunmurtumia ja verisiä neniä näkyy valitettavasti usein.

Oikeusturvattomuutta työssään vähintään harvoin kokee lähes jokainen vastaaja. Tämä kertoo mielestäni hyvin liikuntaa opettavan vastuusta ja omasta turvallisuuden tunteesta työn parissa. Vastuut ja velvollisuudet ovat suuria — onko opettajalla aina edes mahdollisuutta tai työvälineitä turvallisuuden takaamiseksi? Ryhmäkokoihin ei itse voi vaikuttaa, eikä myöskään integroituihin oppilaisiin tai heidän kykyynsä ymmärtää ja noudattaa sääntöjä. Yleisen käsityksen mukaan ”mitään ei satu” — mutta mitä jos sattuu? Millä perusteilla opettaja vapautuu oikeudellisesta vastuusta? Miten tarkasti ohjeet pitää antaa, riittääkö suullinen ohjeistus? Miten opettaja voi varmistaa, että jokainen oppilas on ymmärtänyt ohjeet oikein? Miten opettaja voi varmistaa jokaisen oppilaan kyvyn tai taidot suorittaa harjoitukset turvallisesti. Sadat liikunnanopettajat joutuvat pohtimaan näitä asioista päivittäin. On selvää, että liikunta on riskialttiimpi oppiaine kuin luokkahuoneessa tapahtuva opetus. Liikuntaa opettava työskentelee virkamieslainsäädännön alla, ja on mahdollisesti sekä rikos-oikeudellisesti että vahingonkorvauslain perusteella vastuussa onnettomuuden tapahtuessa. En usko, että kaikki opettajat tätä tiedostavat. Olen nähnyt yläkoulun liikunnanopettajan seuraavan ryhmän uimatuntia kahviosta lasiseinän takaa, tai antavan tehtäväksi talvella jäämäen laskemisen seisaaltaan pulkan päällä. Harva yläkoulu vaatii oppilaille luistellessa kypärät päähän, eikä kypärien hankkimiseen ole resurssejakaan. Mutta kenen on vastuu jos onnettomuus tapahtuu? Vastuu on liikunnanopettajalla, koulun rehtorilla ja viime kädessä opetuksen järjestävällä kunnalla.

Noin joka neljättä vastaajista oli uhattu oikeustoimilla työssään. Olisi mielenkiintoista tietää, millaisissa tilanteissa näin on käynyt ja minkä tahon toimesta. Liikuntaa opettavista lähes jokainen kokee kuitenkin oikeusturvattomuutta, vaikka vain noin joka neljättä on konkreettisesti uhattu oikeustoimilla. Tulosten perusteella voidaan päätellä, että opettaja kokee jo

ennalta huolta oikeusturvastaan — vaikka mitään ei vielä olisi sattunutkaan. Läheltä-piti - tilanteita on varmasti ollut monella — tilanteet saattavat laittaa pohtimaan ”mitä jos?”.

Opettajan saama esimiehen tuki koetaan vankaksi, mutta tämän lisäksi tarvittava uhkaavien tilanteiden varalle annettu koulutus osoittautuu merkittäväksi puutteeksi. Vain kolme vastaajaa on tyytyväinen saamaansa koulutuksen määrään. Opettaja käsittelee päivittäin useita kymmeniä oppilaita. Uuden oppilashuoltolain jälkeen, opettaja ei välttämättä tiedä esim. oppilaan impulsiivisesta käytöksestä tai muista oppilaan elämää rasittavista tai haastavista asioista. Nämä asiat kuitenkin helposti näkyvät oppilaan käytöksessä ja ryhmätaidoissa. Opettajan tulisi olla provosoimatta oppilasta, patistamatta häntä tehtäviin tai ryhmätöihin tietämättä taustatekijöitä ja uhkaavaan käytökseen laukaisevia tekijöitä. Opettajalla on myös vastuu muusta ryhmästä. Olen itse kokenut tilanteen, jossa en voinut ottaa erästä oppilasta tunnilleni, koska pelkäsin hänen vahingoittavan muita oppilaita, tahallaan tai tahattomasti. Perusopetuslain kirjaimen mukaan jokaisella oppilaalla on oikeus opetukseen — oppilasta ei voi siirtää opetuksen ulkopuolelle. Toisaalta perusopetuslaki takaa oppilaalle oikeuden turvalliseen opiskeluympäristöön, joka muiden oppilaiden osalta vaarantuu, jos otan häirikön mukaan tietäen hänen impulsiivisen käytöksensä, jonka seurauksena hän vahingoittaa toista oppilasta. Harvassa ammatissa joutuu tällaisten valintojen eteen. Ohjeita tällaisiin tilanteisiin ei kukaan uskalla kirjoittaa, koulutusta ko. tilanteita varten en ole saanut minäkään, maalaisjärjen kanssa olen yrittänyt tulla toimeen. Totuus kuitenkin on se, ettei maalaisjärjen käyttö vapautua minua tai muitakaan liikunnanopettajia oikeudellisesta vastuusta.

8 Lähteet

Heikinaro-Johansson, P. & Huovinen, T. 2007. Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. WSOY. Helsinki

Hämäläinen, H. & Ihalainen, T. 2000. Häiriökäyttäytyminen Helsingin yläasteiden liikuntatunneilla. Jyväskylän yliopisto. Luettavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/9654/hamalainen_ihalainen.pdf?sequence=1. Luettu:2.3.2015

Itä-Suomen hovioikeus, Tuomio 14/119969. 2014. Kouvola.

Jaakkola, T., Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. 2013. Liikuntapedagogiikka. Bookwell Oy. Juva

Korhonen, M. 29.4.2015. Apulaisrehtori. Tiistilän koulu. Haastattelu. Espoo

Kuosa, P. & Laaksonen, M. 2007. ”Ensi viikolla hiihdetään, jos on tarpeeksi lunta”. Opettajakoulutuslaitos. Hämeenlinna.

Liikunnan ja terveystiedon opettaja ry:n julkilausuma. 2014. Turvallisuus — keskeinen arvo koulutyössä. Oulu. Luettavissa: http://www.liito.fi/julkilausuma_LIITO_2014.pdf. Luettu: 8.3.2015

Nortunen, M. 2009. Luokanopettaja liikunnanopettajana: Luokanopettajien liikuntapedagogiset ja liikuntadidaktiset taidot. Jyväskylän yliopisto. Luettavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/21802/URN_NBN_fi_jyu-200909233940.pdf?sequen. Luettu: 23.2.2015

Opetussuunnitelma opettajakoulutuksessa 2012. Helsinki: Opetushallitus. Luettavissa: http://www.opf.fi/download/141692_Opetussuunnitelma_opettajankoulutuksessa.PDF. Luettu:22.2.2015

Opettaja — opetusalan järjestö- ja ammattilehti 3/2015. Ryhmäkorahaa haettavissa. Helsinki

Perusopetuslaki. (21.8.1998/628) Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Luettavissa:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980986?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=peruskoulun%20opettaja#L3P5>. Luettu 22.2.2015

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki: Opetushallitus. Luettavissa: http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf. Luettu: 23.2.2015.

Perusopetuksen tuntijako 2014. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Luettavissa http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/vireilla_koulutus/perusopetus/. Luettu: 22.2.2015

Pääkaupunkiseudun väestö- ja palvelutarveselvitys 2015 ja 2025. Pääkaupunkiseudun neuvottelukunta. Luettavissa: http://www.hel.fi/hel2/taske/Paras/PKS_Vapa.pdf. Luettu: 23.2.2015

Salminen, P. 2013. Liikunnanopettajan työssä viihtyminen. Jyväskylän yliopisto. Luettavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/42423/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201311062545.pdf?sequence=1>. Luettu:1.3.2015

Salonen, J. & Syvänen, A. 2009. ”Kyllä opettajan työ olisi mahdotonta jaksaa ilman työka- vereiden tukea!” tutkimus liikunnanopettajien työssä jaksamisesta. Jyväskylän yliopisto. Luettavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/21816/URN_NBN_fi_jyu-200909283948.pdf?sequence=1. Luettu:2.3.2015

Segercrantz, T. 2001. Turvallisuus ja työsuojelu liikunnanopetuksessa. Helsinki: Opetushal- litus.

Siniharju, K. 2002. Luokanopettajien ja liikunnanopettajien näkemyksiä koulukohtaisista liikunnan opetussuunnitelmista. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä. Luettavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/9672/ksinihar.pdf?sequence=1>. Luettu 1.3.2015

Tilastokeskus 2015. Survey-tutkimus. Luettavissa: http://www.stat.fi/meta/kas/survey_tutkimus.html. Luettu:9.3.2015

Varstala, V. 1996. Opettajan toiminta ja oppilaiden liikunta-aktiivisuus koulun liikuntatunnil- la. Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä.

Wikipedia 2015. Luettavissa: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Likert-asteikko>. Luettu: 9.3.2015

Liitteet

Liite 1. Sähköpostitse lähetetty kutsu osallistua tutkimukseen

Liite 2. Sähköisen Webropol-kyselyn sisältö

Liite 1 – sähköpostitse lähetetty kutsu osallistua tutkimukseen

Hei

Teen opinnäytetyötä Haaga-Helian ammattikorkeakouluun, Vierumäen yksikköön, liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmaan. Opinnäytetyöni aihe on "perusopetuksessa liikuntaa opettavan työn turvallisuus". Tutkimus on suunnattu ala- ja yläkouluissa liikuntaa opettaville opettajille. Tutkimukseni tarkoitus on selvittää liikuntaa opettavan henkilön työn kuormittavuutta ja työssä jaksamista. Koen aiheen tärkeänä muun muassa jatkuvasti kasvavien ryhmäkokojen, haasteellisten oppilaiden ja huoltajien, erityisoppilaiden ja koulujen säästötoimenpiteiden lisääntyessä.

Tarvitsen teiltä arvokasta tietoa todellisen tilanteen selvittämiseksi. Alla on linkki Internet-kyselyyn. Jokainen vastaus on minulle arvokas! Vastaamiseen menee 5 -10 minuuttia, kysely on "rasti-ruutuun"-tyylinen (21 kysymystä). Antamanne vastaukset käsitellään nimettömänä ja ehdottoman luottamuksellisesti. Vastaaajia ei voida jäljittää vastausten perusteella. Kyselyyn vastaamiseen on aikaa 27.3.2015 asti

Linkki kyselyyn:

<https://www.webpolsurveys.com/S/EFF3EED9F8B5250C.par>

Lämpimästi avustanne kiittäen!

Sanna Heikkilä
Haaga-Helian ammattikorkeakoulu, Vierumäen yksikkö
sanna.m.heikkila@espoo.fi

TAUSTATIEDOT

1. Sukupuolesi on?
2. Kauanko olet opettanut liikuntaa?
3. Mikä on koulutuksesi?
4. Ovatko opetustuntisi pääsääntöisesti (eniten opetusta)?

OPPILAAT

5. Vaikuttavatko erityisoppilaat opetukseesi ja tuntisuunnitelmiisi?
6. Oletko kokenut pelkoa tai huolta työssäsi oppilaan käytöksen takia?

TYÖYMPÄRISTÖ

7. Oletko kokenut työympäristösi aiheuttavan sinulle terveydellistä haittaa tai uhkaa?
8. Oletko kokenut häiriintyneen työrauhan haittaavan (tai hankaloittavan) opetustavoitteiden saavuttamista?

MUUT OPETUKSEEN VAIKUTTAVAT HENKILÖT

9. Oletko kokenut pelkoa tai huolta työssäsi huoltajan käytöksen takia?
10. Oletko kokenut pelkoa tai huolta työssäsi jonkin muun henkilön takia? Jos olet, valitse oikea vaihtoehto ja kirjoita tekstikenttään kenen takia.
11. Onko kollegojen kanssa esiintynyt ristiriitoja yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi?
12. Koetko esimiehesi tukevan sinua päätöksissäsi ja työssäsi?

OPETUSJÄRJESTELYT

13. Ovatko opetusryhmäsi pääsääntöisesti?
14. Onko sinulla tarvittavat opetusvälineet ja -varusteet käytössäsi liikuntatuntien aikana?
15. Tuottaako muissa kuin koulun tiloissa järjestettävä opetus pelkoa turvallisuudesta (oppilaille tai itsellesi)?

OPPILASTAPATURMAT JA OPETTAJAN OIKEUSTURVA

16. Onko liikuntatunneillasi tapahtunut lääkärin hoitoa vaativia oppilastapaturmia?
17. Oletko kokenut oikeusturvattomuutta työssäsi?
18. Onko sinua työssäsi uhattu oikeustoimilla?
19. Oletko saanut mielestäsi työssäsi riittävästi koulutusta uhkaavia tilanteita varten?
20. Vaikuttavatko mitkään edellä mainitut liikunnanopetuksen haasteet opetukseesi siten, että saatat jättää joitain osa-alueita opettamatta, koska olet huolissasi omasta oikeusturvastasi?
21. Kerro omin sanoin työsi (liikunnanopettajan) haasteista.